

Діло

<p>РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Гиннон 10., II. пав. Конто почт. м. л. 24.726. Адреса теле. „Діло—Львів“. Число телефону 565. Рукописів редакція не повертає.</p>	<p>ПЕРЕДПЛАТА в Австро-Угорщині: місячно 2— К. тримісячно 5— „ піврічно 10— „ річно 20— „ у Львові (без доставки): місячно 1— К. чотирічне 12— „ піврічне 6— „ річне 12— „ в Німеччині: піврічно 25— М. річно 50— „ За зміну адреси платити си 50 с.</p>	<p>Ціна оголошень: Рядом з текстом, друкованим 10-ю лініями 50 с. в день 1-го місяця 1 50, 2-го місяця 1 25, 3-го місяця 1 00, 4-го місяця 75 с. в день 2-го місяця 2 50, 3-го місяця 2 00, 4-го місяця 1 50, 5-го місяця 1 25, 6-го місяця 1 00, 7-го місяця 75 с. в день 8-го місяця 50 с. в день 9-го місяця 25 с. в день 10-го місяця 12 с. в день 11-го місяця 6 с. в день 12-го місяця 3 с. в день Один прощальний коштує у Львові 16 с. на провінції 20 с.</p>
---	---	---

Видав: Видавничча Спільна „Діло“

Начальний редактор: Д-р. Василь Панайно.

Без совісті і без розуму.

Визначають ся коштом українського селянина.
 Львів, 10. цвітня 1918

Пише нам один з наших громадян, робітників на провінції: Чотиролітня війна поставила хлопа-хлібороба у виімково невиносимі обставини. Поминувши гнет політичний і національний, хлоп-хлібороб дивгас вже чотири роки на своїх раменах головний тягар війни. Мобілізація людий, живого і мертвого інвентаря, яка почалась в липні 1914 р., що-раз більше кровавим шалухом тягнеть ся до нині. Гекатомби жертв майни і крові подожив хлоп на жертвеннику держави, не знаючи, яка жде його за се будучність.

Нинішні обставини не віщують нічого доброго.

Загальна нині жадоба: здобути масток за всяку ціну, коли затерлось почуте справедливості і совісті у всіх верстах, робить положене хлібороба ще тяжшим. Інші суспільні верстви глядять з завистю на кусник чорнохліба, який ще лишив ся у хлопа, а вже дійсно не дає їм заснути кулка банкнотів, як заплата за знищений і забраний інвентар, як заплата за позбавлене очіки, за кров і голови мужів і дітей.

Та кулка банкнотів — се жерело ненависти і жадоби видерти се хлопови, і видирають всі, наукуті писарі, війти, світська і духовна інтелігенція, все і всюди, не перебираючи в способах. Грошем і кусником хліба мусять нині поділити ся хлоп з урядниками, як і тими, що хотять його боронити перед визиском. Кільки мільонів впровало для тих хлопів з причини надужити вряничкових комісій, а сотки тисяч ще нині дістають ся в кишені тих, які в любови до хлопа посередничать між урядом податковим і хлопом. Ті „добродії“ за се лиш, що поберуть і вивалять селянам гроші, кажуть собі солоно алатити і поробили вже на селянах десятки тисяч. Совість? — нині вона не існує. Обманство і здріство, а ціль: здобути гріш.

7) розкинене извозу від одного морга 5 корон.

Що до сеї тарифи, перше всего завважи-мо, що який про охорону дітий забороняє діти ннаше 14 літ потягати до обовязку праці; тимчасом п. староста золочівський каже працювати навіть дітям ннаше 12 літ житя, а саме за одну корону денно.

Поза сям установлені п. старостою ціни для сільського читача гогорять самі за себе. Для міського читача скажемо, що перед війною денний заробіток сільського робітника в літі виносив 2—4 кор. денно (у богатших селян давзлі до того й страву). Плата за тяжшу роботу перед війною навіть по часті перевищала висше подані ціни; шоби ті ціни оцінити як слід, завважи-мо, що врим. для зораня морга поля треба два дни. Крім того міський читач нехай має на увазі, що в місті робітник (прим. рубач) заробляє денно до 50 кор., що доставка одної фіри вугля коштує до 100 кор., що фякер у Львові з залізничі до міста бере 20—30 кор. В кінці — коли візьмемо на увагу, що прим. сільські чоботи коштують над 300—400 кор., то колар мусить скопити 30—40 моргів поля, шоб кулити одні чоботи.

У. П. Р. у Зайдлера.

Львів, 10 цвітня 1918.

„Slavische Korrespondenz“ доносить, що Українська Парламентарна Репрезентація удасть ся нині до президента міністрів Зайдлера, який прийме її в присугности ресортових міністрів. Україн. Парл. Репрезентація представить міністрови господарське положене селянства у Східній Галичині.

За душу Холмцака.

З кругів українського духовенства нам пишуть:

В „Kurjer-i Lw.“ ч. 157 находимо передрук статі з „Ziem-i lubelski“, написаної ніби якимсь „органом з Hrubieszowa“, кажемо „ніби“, бо зі статі визирає аж надто фізіономія якогось галицького „дзвалача“.

Зміст писаня його такий. Уніятів жадних на Холмщині нема, бо їх знищило російське правительство при помочи „українських“ (sic!) священників, що за добрі гроші туди ішли, а тепер не ідуть, бо рублів не дають, а так само ті опірни находили релігійну потіху лиш в польським клирі, який дасть собі тепер раду без українського духовенства — а українському духовенству лишає — коли бажає місій — поле до праці в... східній Галичині.

Чи не гарно? Чи не видно ту відразу вшехпольського „Kulturträger-a“, вихованого на „польським“ католицями? Українські священники знищили унію, українські священники відказувались нести релігійну номію своїм братам за кордонем, українські священники не хотять іти на місію, бо там не платять рублів, а мимо того якась диво стане ся, що хоча і не платять рублів, видно такі є охочі до місії і без рублів, коли польський грабжяк душ кричить: не ідїть сюди — тут є. польські священники!

Добродію ласкавий! Прийми до відома, що виховані польськими панями ренегати москвофіли ніяк не можуть іти під назвою Українії. Що до потіхи духовної, то уділяти її наші галицькі уніятські священники ще і перед 75. роком, як і потім, про що навіть вгадуєть ся виразно в додаткових пунктах до Конкордату в 22. VІІ. (3. VІІІ.) 1847 між римською ку-рією і Петербургом — де в VІІІ арт. уст. 2. ка-рією і Петербургом — де в VІІІ арт. уст. 2. ка-реть ся про назначене холмського єпископа і при кінці стоїть: „et ce n'est que par ce moyen que l'on peut préserver les habitants du rite grec-uni de l'influence pernicieuse du clergé voisin de la Gallicie autrichienne, qui se fait remarquer parmi eux.“ (Expositio documentis munita eorum curatum

Ц. к. староство в Золочеві видало до всіх громад золочівського повіту обіжник з 21. марта про організацію комісій, які мали-би припильнувати виконане обовязку праці і про максимальні ціни за працю.

Сей обіжник наказує, що голозою комісії має бути начальник громади (міністерський розпорядок не містять такої постанови!), та що до комісії мають належати: парохм обох обрядів, на скільки мешкають в громаді, настоятель дєірського обшару або його вастунник, управитель місцевої школи і один поважний господар (мін. розпорядок наказує покликати двох господарів!).

Максимальна тарифа цін (якої староста не має права означувати, бо се належить до комісії!) така:

- I. Денна праця пішої роботи:
 - 1) діти до 12 літ 1 корона, 2) робітники від 12—16 літ 1 корона 60 сот., 3) робітницї (жінки і дівчата) 2 корони, 4) мушчини в силі віку до звичайної праці 3 корони, 5) сівач 4 корони, 6) косар від морга 10 корон, 7) сокирник 10 корон.
- II. Денна праця тяглої роботи:
 - 1) двокинне тягло з господарським возом і візником до легкої роботи 12 кор.
 - 2) двокинне тягло з господарським возом і візником до перевозу тягару 20 кор.
 - 3) плитке оране на 3 цалі (покладане) від 1 морга 12 кор.
 - 4) глибоке оране до 6 цалів (чотирокінне тягло) від 1 морга 20 кор.
 - 5) одноразове звальцоване або заборонена по одній бороні від морга 20 кор.
 - 6) вивезене навозу денно без накладаня 12 корон.

quas vittimas Pontifex Pius IX. assidue gessit in esum matorum levamen quibus in ditione Russica et Polona ecclesia catholica affligatur. Romae Typis S. C. de Prop. Fide 1870) стор. 97.

А то що говорить польський „дзялач“, що Холмшани не раз перебігали кордон і шукали потіхи релігійної будьто лиш в польських священників, не зовсім вірно, бо знаємо також, що тої самої духовної потіхи уділяли і наші священники, що мешкали на пограниччю, а також і оо. Василіани.

Не перечеємо, що тамошні польські духовні співали з потілою релігійною Холмшанам позабаленням свого духовства — але чейже легко зрозуміти, що польські священники були там на місці — а нашим вступ буз зброєний аж до владеня царату, ба навіть на жаль тяжко Українцям там було дістатись вже тепер, коли російське правительство заступила австрійська окупація в польськым урядництвом на чолі — Українцям кажу взагалі, а що доперва українським священникам!

А причина ясна. Пригадаймо собі лиш брошуру ks. Jana Urban'a „Katołicyzm i prawosławie (Kraków 1912). На стор. 89. сей автор — який свою суспільність добре знає — говорить про перехід в р. 1905 200.000 бувших уніятів до лат. обряду, а тим самим і до польськості таке наводить: „Otoż w pewnych kołach powstaje obawa, by przywrócić w Rosyi hierarchii unickiej nie odebrało nam tego nabylku; wad niechęć do podejmujących jakich kołw ek krolu uniońistyczne“. — Розуміть ся, мова тут про побоювання між польським клиром, який і недавно дав вислів тому своєму почуванню заносцячи протест до папи в справі прилученя Холмщини до України. Се тробом може бути для католицькому в Холмщині говорити сей протест польського єпископату. Ось чому не лучити українські землі до України!

Ми розуміємо дуже добре інтенції Poloni, знаємо, що вони волілиб, щоби там працювали радше православні батюшки, ніж наші уніятські священники, нам пригадують ся слова нішого свого часу польського політика: „nie zaszkodzi tu nosze prawosławie“ і цілю тих стрічок не є гадка сего писаку поправити — бо горбатуго не випростує і могла — але попросту ретруємо се до збрки тх цінних католицько-польських исчувнь для добра вселенської церкви. „Revert catholica Ecclesia, fiat Polonia“ ось їх девіз.

Михайло Осипович.

Провідниці діточих захистів.

Тихо, без усякої реклами відбув ся курс для провідниць везеромок, сирітських захистів та діточих вгородів під проводом вни Олеськівної, учительки шкль У. П. Т. Се перший курс на галицькій Україні і вже найчисльшій був час, щоби він відбув ся, бо коли вже перед війною число дітй, що потребували опіки чи то в захоронках, чи тахнегах було чимале, то тепер стало воно застрашуючо велике.

Українська суспільність зрозуміла, що треба жодбати про военні сироти, бо коли вона не подбас про них, то знайдуть ся опікуни, які подбавть і то так, що із українських дітйх виступуть, наколи не ваяяті всроги, то що найменше рівнодушні для українського народу. Зараз по інвазі засновано сирітський захист, а тепер органіаують ся поодинокі доми по провінції у тих місцевостях, де знайшли ся люди, що зрозуміли, що сповнюючи великий заповіт Спасителя, сповнують також великий обовязок супроти українського народу. До праці по сирітських захистах зголосили ся в першій мірі С. С. Василянки, відтак С. С. Служебниці і С. С. св. Йосифа.

Та тут визивля ся брак відповідних фахових сил. Заразати тій потребі рішила ся вна Олеськівна, яка свій примусовий побут у Відні використала в тім напрямі, що познакомила ся основно зі школами та курсами для провінниць захистів та захоронок. Вернувши до Львова в порозуміню зі С. С. Василянками, які дуже радо відступили потрібній льскаль на науку, отворила курс, на який записало ся кільканайцять Сестер Василянок, Сестри Служебниці, Сестри Йосифитки і кілька світських пань.

Перший курс, а зглядю перша його частина, скінчив ся, а в днях 29, 30. і 31. марта відбула ся в школі У. П. Т. при ул. Мохницького вистава ручних виробів курсисток.

В просторій шкільній салі розложено в правдивим смаком по столах та порозвішувано по стінах вироби курсисток та і самих дітйх, яким учительки успіли вже передати се, чоґо навчили ся самі. При вході мало ся вражине, що входить ся до склепу в дідчими забавками, і то не з тими забавками традиційними, а забавками, яких не постидав ся би першорядний склеп, які не лише можуть забавити дитину, але і в силі обравувати її естетичні почування. Не треба бути зовсім фаховим, щоби оцінити їх педагогічну стійність. Усі вироби можна поділити на вироби столярські, на малюнки з ектинаного паперу, на будову хат, вироби лялькові, вироби з плястеліни і модельованє з глини.

Прегарній столики, кресла, фотелі вибивані яркими матеріями, деякі в гузульським стилю, все те розложено по столах служило знаменитим доказом, кілько скористали курсистки, з яких неодна не гміла перед тм ввати пилочки до рук. Попри вироби курсисток розмшено вироби самих дітйх зі школи СС. Василянок та Б. Грінченка, як борони, граблі і інші.

Малюнки витинаним папером дали широке поле буйній уяві курсисток і самих дітйх. Були там ілюстровані цілі вірші, а деякі так добре, що треба було аж пригланути ся, щоби розпізнати, що се наліпки на паперу, а не малюнок кистю. Між побудованими курсистками хатами була і читальня „Просвіти“ і народна школа СС. Василянок, і прегарно уряджені цілі кімнати і склеп і багато дечого, чоґо не можна вичислити ізза браку місця. Кільканайцять ляльок у своїх паперових (не дивниця — се-ж війна) строях, багато вишиваних (рівнож паперових)

сорочках були без порівняня краси і вишуканійшї чим склепові, хоч навіть їх голуби були тільки малюнками на папері. На особім місці ми зняменито викінчений, а виступав в сенької „артистки“ справішній хист. Та найкрасивішими були вироби з глини і в глині „не святі ліпять горшки“. Були там і в глині „Ліса Микити“, „Кови дерев“, були там і була ціла хата з величавою яблункою біля неї а все викінчене так добре, що прямо не можна вчити ся за шість годин науки. Сорочкі жалують ті, що не були, бо могли і самі зробити го навчити ся.

Повне признанє належить сеї ролі курсисткам, що рішила ся утворити сеї курси в тільки, щоби загал більше зацікавила ся справою. А що варто сив зацікавила ся, послужить доказом хоч би се, що деякі паньки, які не мають нічоґо спільного з курсистками, побачивши гарні вироби курсисток, рішили ся записати ся на найближчий курс для рукопису.

Пруська палата панів про польську справу.

БЕРЛІН, 9. червня. (Т.Б.) Палата панів

мала ся нині звітом фінансової комісії в меморіалу о виконаню закону про польську колонізацію в східних провінціях Польщі і Познанщини. Поставлено вносить на розгляд і прийнятє його до виконаня в польське правительство з огляду на становище польської фракції в палаті востанє перебрано секвентно зарядженя в цілі поширення польської колонізації у східних границях пруської держави. До того зголосили консервативні німецьке правительство домагаю ся від польської військової адміністрації, бо тільки в тій спосіб Німеччина одержать засоби на свою будову.

Референт Карпе заявля, що польський договір є доказом зацікавленя Польщі не розуміють призначеного польського становище Польків супроти Німеччини є допільне переведене запоміжкою пруським охорони і скріплення німецької адміністрації з мішаною людністю. Німецький сенат мусить бути вдержаний в загрози охорони. Бесідник просить прийняти вносні комісії.

Міністер різництва Алленбург-Ротфелд вводить, що ухвали предлжені комісії, палата відаяють поглядам правительства. Пруська

Вона оточала його і в невеличкій востанє вимісті Богуславі, де вчив ся він у дитинстві училищі, і навіть у Києві, куди по відданю училища перейшов Іван до духовної семінарії. Мешкав він тут то у двірних урядниках, то у мішан, тоді майже не зачеплених русифікацією. Скрізь оточала його рідна мова і рідні люди. Відомо-ж чув хлопець і про Стеблів, де Стеблів був усього за двадцять верст від Беридівки. „Знайомі наші заносили — як говорив сам письменник у своїй автобіографії (з „Світ 1881 р.) — навіть уривки його віршів, котрі тоді складав. Слава його ходила скрізь по „ляхах“. В дома-ж читав хлопець і укр. газети які були у батька, — історію Бантис-Кавеняк і Маркевича, літопись Самосвида, Гречинський альманах „Ластівку“, де була надрукована Шевченкова „Причинна“, яку він зважив напам'ять.

Школа, очевидно, навагала ся русифікувати дітй. В училищі напр. силували їх голубити по московській-й караню „за мужичі славу“ в дух-вній академії, куди перейшов Нечуй в семінарії (в 1861 р.) навіть єх славство востанє анатему укр. літературі (одні із професорів згадує письменник у своїй автобіографії, ввагає підчас викладу, що в інтересі рос. держави требаб було спалити українську літературу). Та вплив родини й села був мінійший від школи.

Навпаки, саме в академії остаточно сформувалась свідомість українського письменника. Се-ж були славетні 60 роки, час „великої реформи“, коли все кишло в Росії, коли в Україні почало ся живе житє по Кюрьелю-Водівським антракті. Студенти академії брали участь в громадським житю, дебатували на ваш-нальній літературній темі, розважали питання, яке підносила „Основа“.

Багато причинила ся до пробудженя і зміцненя укр. національної ідеї й та націона-

Іван Нечуй — Левицький (1838—1918).

Серед виру світової війни, серед колотнечі й хаосу на Україні тихо й майже непомітно здійшов у мстилу ветеран нашої літератури Іван Семенович Нечуй Левицький. Тихий і скромний дідусь і в звичайнім, передсеснім часі жив рівним і спокійним житєм, стоючи подалік від партій і не беручи участі в громадським житю. І таким непомітним, як був, таким і відійшов від нас Левицький, дійсно нечутним чоловіком. І не тільки тиха вдача покійного письменника й бурливе житє сьогочасної України причиною сеї скромності його смерті. Ні! Письменник властиво вже пережив себе, давно вже померши літературною смертю, бо все, що писав він у останніх літах, нічим не збільшувало його усталеної літературної репутації. Левицький давно вже герестав бути сучасним письменником, давно вже відійшов до історії нашої красної літератури, як давно вже відійшла в минуле та доба нашої історії, яку увічнив він у своїх невимрущих творах. Останній в могилянцї нашої белетристики 70-х років, ще за сего житя зробив ся він класиком, занявши почесне місце на книжній полиці, в підручниках до літератури й шкільних читанках. І новіші його писання, слабі й дивачні, — плід старішого ума, що так болісно вражали всіх правдивих цінителів його колишнього таланту, не могли вже ні збільшити, ні зменшити його літературних заслуг. Для широкого публіки їх наче-б не було і не дивно, що на вістку про смерть Нечуя можна було часто почути: Нечуй вмер, хіба-ж він ще жив?

Дійсно, літературна карєра покійного давно вже скінчилася. І від часу святкування його 35-літнього ювілею (в 1905 р.), коли в останнє зроблено підрахунок його діяльності, не було вже чоґо докидати до її оцінки.

І тепер, над свіжою могилою 80-літнього письменника, можна повторити лише те, що вже давно сказано про нього, як про великого артиста слова, творця нашого соціального роману.

Але перш, ніж перейдемо до розгляду літературних заслуг письменника, слід бодай коротенько пригадати його біографію.

Уродив ся Левицький 13. листопада 1838 р. в старій попіській родині в містечку Стебліві, канівського повіту на Київщині. Уже в рідній хаті вивіс він любов до рідного народу і його мови. В родині панувала українська мова тим більше, що мати і не вміла до смерті по російськи. Батько був свідомий Українець і вчив дітй любити рідний край, оповідаючи їм укр. історію та показуючи в околиці місця, славіні подїями з рідного минулого. І на сім о. Семен не обмежував ся, бо й на сумне сучасне звертав він увагу своїх дітйх, вказуючи на те, як чужинці посіли Україну, як московщина заїдає укр. мову й національність. Ввагалі був о. Семен не аби яким чоловіком. Проповіди говорив до народу по українськи, завів для селянських дітйх школу, думав про заведенє громадської крамничі, щоби гирвати село в пагурів жидівських крамарів.

Так отже ще змалку виростав будучий письменник на свідомого сина рідного краю. А близькі і приятні відносини родини до селян й товаришуванє з сільськими дітми тільки зміцняли його свідомість. І взагалі в молодих літах виростав Нечуй серед рідного народу. Навіть в шкільних часах не лише на вакаціях бував він у рідній стіні.

